Varför negligeras smärta vid provtagning i prostata?

I Socialstyrelsens nya informationsbroschyr om PSA-prov sägs att provtagningen kan vara obehaglig men inte smärtsam. Detta är helt fel, skriver Per-Uno Malmström och Gunilla Öjdeby.

Smärtlindringen vid medicinska ingrepp har förbättrats dramatiskt sedan svenska forskare på 1940-talet uppfann Xylocain för lokalbedövning. Kvalitetsmål har framtagits, och riktlinjerna för provtagning vid vårt och andra sjukhus uttrycker ofta att »målet är smärtfrihet« och »patienterna ska ha god smärtlindring (VAS mindre än 3)«.

Socialstyrelsen har nyligen publicerat en informationsbroschyr om PSA-prov för att upptäcka tidig prostatacancer [1]. Broschyren vänder sig till alla män som känner oro för att få prostatacancer och därför funderar på att göra ett PSA-test. Den är tänkt att ge ett underlag för mannens beslut och både för- och nackdelar med testet beskrivs. Socialstyrelsen rekommenderar alla män att ta del av broschyren före testet.

Denna skrift är välkommen för att den fyller ett stort behov av upplysning till män och anhöriga som funderar över prostatacancer, som är den vanligaste tumörformen i Sverige i dag. Tyvärr innehåller den också felaktigheter.

När det gäller provtagningen i prostata beskrivs den på följande sätt: »... görs via ändtarmen och kan upplevas som obehagliga, men vanligen inte som smärtsamma«.

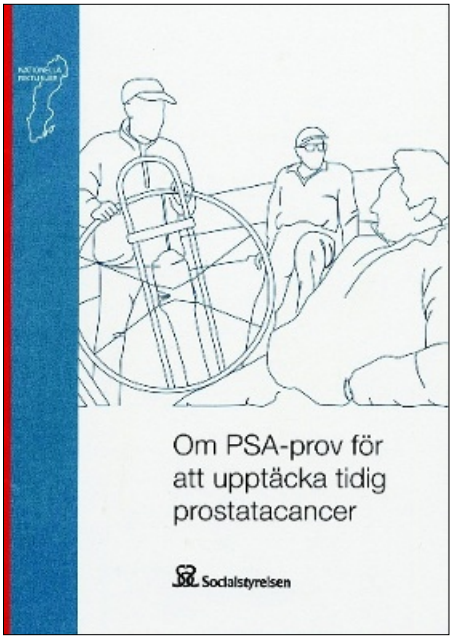
Vad är grunden för detta påstående?

Akademiska sjukhuset erbjuder sedan flera år alla patienter lokalbedövning vid provtagning. Innan dess startade vi ett försök med smärtlindring genom akupunktur 2001. Patienterna fick skatta smärtan med VAS-skalan efter ingreppet, och vi har därför data från nästan 2 000 provtagningstillfällen. När akupunktur gavs minskade smärtan signifikant från ett medelvärde på 4,18 utan smärtlindring till 3,34. Med lokalbedövning reducerades smärtan ytterligare till i medeltal 2,64, vilket var en signifikant skillnad i jämförelse med akupunktur (Figur 1). På senare år har även antalet biopsier ökat från 6 till 8–10. Trots detta ser vi en god smärtlindring med lokalbedövning i de flesta fall.

En nyligen publicerad metaanalys av 14 prospektiva randomiserade studier verifierar våra goda resultat med lokalbedövning [2]. Således medför provtagning avsevärd smärta hos majoriteten av de undersökta (55 procent hade ett värde på mer än 3 i vår studie) och det är därför snarast oetiskt att inte erbjuda smärtlindring när den är enkel att administrera, snabb och billig.

Tyvärr finns det inga svenska data om hur många patienter som i dag erbjuds smärtlindring. Nyligen publicerades en schweizisk enkät som visade att två tredjedelar av patienterna i Schweiz fick smärtlindring 2005 [3]. Den information vi får via remitterade patienter tyder på att det fortfarande är vanligt med provtagning utan smärtlindring i Sverige.

Socialstyrelsens nya broschyr kommer tyvärr inte att medverka till en förbättring på den punkten inom den närmaste framtiden!

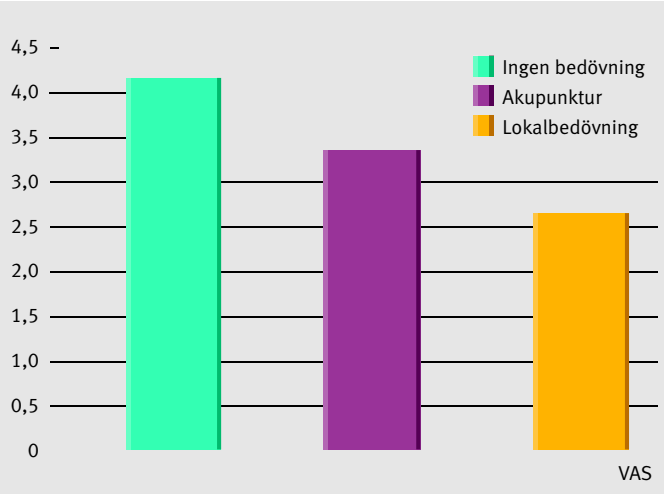

Socialstyrelsens broschyr är välkommen, men har brister, anser artikelförfattarna.

Potentiella bindningar eller jävsförhållanden: Inga uppgivna.

REFERENSER

1. Socialstyrelsen. Om PSA-prov för att upptäcka tidig prostatacancer. Stockholm: Socialstyrelsen; 2007.
2. Hergan L, Kashefi C, Parsons JK. Local anesthetic reduces pain associated with transrectal ultrasound-guided prostate biopsy: a meta-analysis. Urology. 2007;69:520-5.
3. Leippold T, Preusser S, Engeler D, Inhelder F, Schmid HP. Prostatebiopsy in Switzerland: A representative survey on how Swiss urologists do it. Scand J Urol Nephrol. 2008;42:18-23.

Figur 1. Medelvärde på VAS-skalan vid prostatabiopsi utan bedövning (N=513), med akupunktur (N=494), och med lokalbedövning (N=905).

PER-UNO MALMSTRÖM, professor, överläkare per-uno.malmstrom@surgsci.uu.se

GUNILLA ÖJDEBY, uroterapeut; båda vid urologiska kliniken, Akademiska sjukhuset, Uppsala